

STAN I PERSPEKTYWY HODOWLI PSZENICY OZIMEJ
W POZNAŃSKIEJ HODOWLI ROŚLIN

Tadeusz Wolski, Edward Dąbrowski, Barbara Weiss

Poznańska Hodowla Roślin, Stacje Hodowli Roślin Dańków i Choryń

Wyhodowanie pszenicy ozimej Grana i kilku innych odmian o zbliżonym typie stanowiło ważny etap w hodowli, tworząc wysoki wzorzec potencjalnej plenności, tolerancji w stosunku do niesprzyjających warunków siedliska i zdolności adaptacyjnych. Następnym etapem było wyhodowanie Jany, o nieco lepszej odporności na choroby i większej od Grany długości źdźbła, co ma istotny wpływ na konkurencję z chwastami. W obecnie realizowanym programie główny nacisk kładzie się nie tylko na plenność i odporność na wyleganie, lecz również na odporność na choroby, zimotrwałość i wartość technologiczną ziarna.

W ubiegłych latach znacznie poprawiono odporność pszenicy ozimej na rdzę. Większość nowych odmian i rodów hodowlanych przewyższa pod tym względem dawne odmiany z Graną włącznie. W obecnej sytuacji na czoło wysuwa się odporność na mączniak i Septorię, zarówno kłosa jak i liści (reprezentowana przez odmianę Maris Huntsman oraz rody ze Strzelc i Polanowic - wszystkie słabo zimotrwałe). W opracowaniu hodowlanym są już zaawansowane materiały odporne na te choroby. Między innymi wprowadzana obecnie do uprawy odmiana 338/71 z Dańkowa łączy w sobie odporność na rdzę brunatną i Septorię, podobnie jak przechodząca przez drugi rok badań COBORU odmiana DAD 180, pochodząca z tej samej stacji.

Drugą ważną cechą wpływającą na stałość plonowania w większości rejonów Polski jest zimotrwałość. Pierwszy etap hodowli odmian intensywnych wpłynął na obniżenie tej cechy skutkiem wprowadzenia plazmy zarodkowej mało zimotrwałych odmian zachodnioeuropejskich. Wprawdzie poziom zimotrwałości Grany, a w mniejszym stopniu Jany może być uważany za wystarczający na terenie całego kraju, ale jednocześnie wprowadzono do uprawy kilka krajowych i zagranicznych odmian o znacznie niższej zimotrwałości. Jednak postęp w tym zakresie zapoczątkowany przez Sagę i Liwille i PP 114/74 z Pasterzowic (zielonogórskie PHRiN) oraz PP 6148/73 z Pustkowa (Wrocławskie PHRiN) trwa nadal, przy czym dobra zimotrwałość

jest łączona z zaletami odpornościowymi i jakościowymi. Na uwagę zasługuje NAD 180 z Nagradowic, odporna na mączniaka, DAD 180 (DAD 310/75) z Dańkowa o dobrej odporności na choroby oraz najnowsza CHD 1-81 (CHD 503/75) o zimotrwałości niewiele ustępującej Mironowskiej 808 i o dobrej jakości ziarna.

Problem wartości technologicznej stał się obecnie palący, wobec znacznego ograniczenia importu pszenicy i wysokich cen ziarna o korzystnych parametrach jakości. Brak różnicowania cen ziarna pszenicy wg jakości, jak również brak kontraktacji osobnego skupu i magazynowania pszenic chlebowych, zmniejszają znacznie zainteresowanie rolnictwa uprawą takich odmian. Zarówno dominujące obecnie w uprawie Grana i Jana, jak i szeroko wprowadzana Liwilla i najplenniejsza z nowych odmian PP 114/74 dają mąkę o słabej wartości wypiekowej mąki. W większym jeszcze stopniu dotyczy to odmiany angielskiej Maris Huntsman. Wprowadzona kilka lat temu do uprawy Begra z Choryni mniej plenna od Grany i Jany reprezentuje jak dotąd najwyższy wzorzec jakości ziarna, nieosiągany nawet przez nowsze odmiany i rody. Odmiana ta zyskuje uznanie u młynarzy i rolników uprawiających pszenicę na przemiał w małych młynach na własne potrzeby. Obok mało zimotrwałej Modrej wysoką wartość wypiekową mają świeżo wprowadzone do uprawy PP 6148/73 z Pustkowa oraz odporna na porastanie DAD 338/71 z Dańkowa. Z nowych materiałów interesujących pod tym względem zapowiadają się DAD 180 (DAD 310/75) i CHD 1-81 (CHD 503/75). O ile Begra stanowić może poprawiacz w stosunku do odmian gorszej jakości, o tyle pozostałe wymienione odmiany reprezentują średnio dobrą wartość wypiekową, wystarczającą do uzyskania zadowalającego pieczywa bez domieszek. Wartość niektórych obiecujących najnowszych odmian pszenicy ozimej PHR, zgłoszonych ostatnio lub przygotowywanych do zgłoszenia, przedstawiono w tabeli 1.

Stan techniczny i organizacyjny przemysłu młynarskiego w Polsce nie pozwala na kompozycje mieszanek odmianowych. W tej sytuacji pszenice klasy średniodobrej stanowią korzystne rozwiązanie.

Reasumując trzeba stwierdzić, że postęp w hodowli pszenicy ozimej w ostatnich latach, wyraża się poprawą odporności na choroby, zwiększeniem zimotrwałości i jakości ziarna przy utrzymaniu a nawet poprawie plenności i odporności na wyleganie. Przy tym obok pszenic krótkosłomych pojawiają się stosunkowo odporne na wyleganie odmiany o dłuższym źdźble, co zapewnia lepsze zdolności konkurencyjne w stosunku do chwastów.

Т. Вольски, Э. Домбровски, Б. Вейсс

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ СЕЛЕКЦИИ ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ
В ПОЗНАНСКОМ ЦЕНТРЕ СЕЛЕКЦИИ РАСТЕНИЙ

Р е з ю м е

Выведение сорта Грана и нескольких других сходным с ним сортов позволило внедрить в производство новый тип пшеницы с более коротким и жестким стеблем и высоким потенциалом урожайности. В настоящее время селекция сосредоточивается на выведении сортов с повышенной устойчивостью к болезням, более сильной зимостойкостью и высшим технологическим качеством зерна. Были получены сорта и роды с сильной устойчивостью к бурой и стеблевой ржавчине, мучнистой росе, септории колоса и листьев. Однако отсутствуют сорта с комплексной устойчивостью ко всем этим болезням. Значительный прогресс достигнут в зимостойкости; представителями являются в данном случае сорта PNR NAD 180, DAD 180 и CHD 1-81. Также значительный прогресс отмечается в технологическом качестве зерна. Внедренный несколько лет тому назад сорт Бегра находит уже много сторонников, несмотря на его более низкую урожайность в сравнении с сортом Грана. Новые сорта NAD 180 и CHD 1-81 объединяют хорошие технологические качества зерна и муки с гораздо высшими потенциалом урожайности и более сильной зимостойкостью.

T. Wolski, E. Dąbrowski, B. Weiss

STATE AND PERSPECTIVES OF WINTER WHEAT BREEDING
IN THE POZNAŃ PLANT BREEDING CENTRE

S u m m a r y

Breeding of the Grana variety and of several similar varieties allowed to introduce a new wheat type of shortened and rigid stalk and high high yielding potential into cultivation. At present the breeding aim constitute varieties of increased resistance to diseases, of strong winterhardiness and high technological quality of grain. Varieties and strains of strong resistance to brown and stem rust, powdery mildew, Septoria of ears and leaves were bred. There is, however, a lack of varieties with complex resistance to all these diseases. The progress is

particularly great as concerns winterhardiness, represented by the varieties of PHR. NAD 180, DAD 180 and CHD 1-81. Also great progress has been reached in technological quality. The Begra variety introduced several years ago into cultivation has already many adherents despite its low yielding potential as compared with Grana. New varieties of DAD 180 and CHD 1-81 connect good technological quality of grain and meal with much higher yielding potential and stronger winterhardiness.